

ISSN 2307-5740
DOI 10.31891/2307-5740

Науковий журнал

ВІСНИК

Хмельницького
національного
університету

Економічні науки

2022, № 5 Том 1

Scientific journal

HERALD

of Khmelnytskyi National University

Economic sciences

2022, Issue 5 Part 1

Хмельницький 2022

ВІСНИК

Хмельницького національного університету. Серія: економічні науки

Затверджений як фахове видання (перереєстрація), група «Б»

Наказ МОН 28.12.2019 №1643

Засновано в липні 1997 р.

Виходить 6 разів на рік

Хмельницький, 2022, № 5 Том 1 (310)

**Засновник і видавець: Хмельницький національний університет
(до 2005 р. — Технологічний університет Поділля, м. Хмельницький)**

Наукова бібліотека України ім. В.І. Вернадського http://nbuy.gov.ua/j-tit/Vchnu_ekon

Журнал включено до наукометричних баз:

Index Copernicus <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=7040>

Google Scholar <http://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=nDupjDAAAAAJ>

CrossRef <http://doi.org/10.31891/2307-5740>

Головний редактор Григорук Павло Михайлович, д. е. н., професор, завідувач кафедри автоматизованих систем та моделювання економіки Хмельницького національного університету

Заступник головного редактора. Нижник Віктор Михайлович, д. е. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, проректор з науково-педагогічної роботи

Голова редакційної колегії серії «Економічні науки» Хмельницького національного університету

Відповідальний секретар Кравчик Юрій Васильович, к. е. н., начальник відділу інтелектуальної власності та трансферу технологій Хмельницького національного університету

Члени редколегії серії «Економічні науки»

Альохін О. Б., д. е. н.; Білик В. В., д. е. н.; Васильківський Д. М., д. е. н.; Вівчар О. І., д. е. н.; Ведерніков М. Д., д. е. н.; Вишковська Зофія, д. е. н. (Польща); Гавловська Н. І., д. е. н.; Геєць В. М., д. е. н.; Гончар О. І., д. е. н.; Григорук П. М., д. е. н.; Джалагонія Давід, проф. (Грузія); Дихаминджия Ірма, д. е. н. (Грузія); Диха М. В., д. е. н.; Єпіфанова І. Ю., д. е. н.; Івашків І. М., к. е. н.; Журба І. Є., д. е. н.; Завгородня Т. П., д. е. н.; Замазій О. В., д. е. н.; Євдокимов В. В., д. е. н.; Йохна М. А., д. е. н.; Король С. В., к. е. н.; Кравчик Ю. В., к. е. н.; Ковальчук С. В., д. е. н.; Кулинич Р. О., д. е. н.; Лук'янова В. В., д. е. н.; Ляшенко О. М., д. е. н.; Любохинець Л. С., д. е. н.; Матюх С. А., к. е. н.; Мікула Н. А., д. е. н.; Микитенко В. В., д. е. н.; Мороз О. В., д. е. н.; Несторенко Т. П., проф. (Польща); Нижник В. М., д. е. н.; Олуйко В. М., д. н. держ. упр.; Орлов О. О., д. е. н.; Поліщук І. І., д. е. н.; Прямухіна Н. В., д. е. н.; Рудніченко Є. М., д. е. н.; Семикіна М. В., д. е. н.; Скоробогата Л. В., к. е. н.; Стадник В. В., д. е. н.; Тельнов А. С., д. е. н.; Ткаченко І. С., д. е. н.; Троїцьковські Тадеуш, к. е. н. (Польща); Тюріна Н. М., к. е. н.; Філіппова С. В., д. е. н.; Хрущ Н. А., д. е. н.; Церуйова Тетяна, д. е. н. (Словакія); Череп А. В., д. е. н.; Чорна Л. О., д. е. н.

Технічний редактор

Кравчик Ю. В., к. е. н.

Редактор-коректор

Броженко В. О.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Хмельницького національного університету, протокол № 02 від 29.09.2022

Адреса редакції: Україна, 29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11, Хмельницький національний університет
редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету"
☎ (0382) 67-51-08
e-mail: visnyk.khnu@khmnu.edu.ua
web: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik>

Зареєстровано Міністерством юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 24921-14861ПР від 12 липня 2021 року (перереєстрація)

© Хмельницький національний університет, 2022
© Редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету", 2022

ЗМІСТ

НАТАЛІЯ ПРЯМУХІНА, ЮРІЙ КРАВЧИК ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ В УКРАЇНІ	7
МИКОЛА СЕРБОВ УДОСКОНАЛЕННЯ МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ПІСНОВОДНИМИ РЕСУРСАМИ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	15
ВІКТОР НИЖНИК, ОЛЕНА БАБЧИНСЬКА САМОРОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ ...	23
ВАЛЕНТИНА ХАЧАТРЯН, ВІКТОРІЯ СТРАТІЙЧУК КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	28
ОЛЬГА ГРОМОВА, АНАСТАСІЯ АБДУЛЛАСВА, АННА ШЕВЧУК ПОВЕДІНКА СПОЖИВАЧІВ ЯК ОСНОВА МЕРЧАНДАЙЗИНГУ	33
ОЛЕНА СМІГУНОВА, ІННА МИКОЛЕНКО, МАРИНА РОМАНАШЕНКО РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В УСПІШНОМУ РОЗВИТКОВІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ	37
ВАЛЕНТИНА ХАЧАТРЯН, ВІКТОРІЯ СТРАТІЙЧУК ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ В ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ	43
РАЙСА КВАСНИЦЬКА, ІРИНА ФОРКУН, ТЕТЯНА ГОРДЄВА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ ТА ЇХ КІБЕРЗАХИСТУ	47
ТЕТЯНА ВЛАСЕНКО ТРЕНДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АПК ДЕРЖАВИ	53
НАТАЛІЯ ПАНЬКІВ, ВІКТОРІЯ САГАЙДАК ОРГАНІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	58
ТЕТЯНА КОЛЕСНИК, АНДРІЙ ЗАВГОРОДНІЙ, СЕРГІЙ КАЛІНІЧЕНКО, АНДРІЙ ГРІБНИК МЕХАНІЗМИ КООРДИНАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ТУРИЗМУ	72
МИРОСЛАВА ГАБА, ЮЛІЯ ПОГРАНИЧНА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЕКЗОТИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	77
АНДРІЙ САВЦЬКИЙ УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ІНФОРМАТИВНОЇ НАПОВНЕНОСТІ ЕКСПОРТНОГО ПЛАНУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ОСВОЄННЯ ЗАКОРДОННОГО РИНКУ	82
ОЛЕНА ЗАГОРЯНСЬКА, ВОЛОДИМИР ЗАГОРЯНСЬКИЙ ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІН ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	90
СЕРГІЙ ШЕЛУДЬКО ЗАСТАВНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ В УМОВАХ ЕКЗИСТЕНЦІЙНИХ КРИЗ В УКРАЇНІ	97
ВОЛОДИМИР ПАНЧЕНКО МЕТОДИЧНИЙ БАЗИС УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	103
НАТАЛІЯ ТАНАСІЄНКО, СОФІЯ ЗАБОЛОНА ГРОШОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НА ТЛІ ВІЙНИ	108
ЛЮДМИЛА ГОРДЄВА-ГЕРАСИМОВА, А. КРАЙНЯК ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	113
ЛЕСЯ САКУН, БОГДАН ВЕЛЬКІН УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ	120
РУСЛАН АВГУСТИН, ІРИНА ДЕМКІВ СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	126
ГАЛИНА БОЙКІВСЬКА, КСЕНІЯ САЛАДЯК РОЛЬ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ	131
ЯРОСЛАВА МОСКВЯК МЕДИЧНИЙ ТУРИЗМ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	135
НАТАЛІЯ НАКОНЕЧНА, НАТАЛІЯ ГРАДЮК ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УМОВАХ РЕСУРСНИХ ОБМЕЖЕНЬ	141
ІРИНА ГРАБОВСЬКА ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНСТРУМЕНТІВ, ТЕХНОЛОГІЙ ТА МЕТОДІВ КРЕАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІНСЬКИХ ІННОВАЦІЯХ	146
ОЛЕКСАНДР ГЛАЗОВ ГРОМАДСЬКІ ІНСТИТУТИ ЯК РУШІЇ АКТИВІЗАЦІЇ СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	153
ТЕТЯНА ЛІВОШКО МОНІТОРИНГ ЗА ESG-ПРИНЦИПАМИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	158
АНДРІЙ GERMAN ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА СТАРТАП В КРЕАТИВНІЙ ЕКОНОМІЦІ	165

ІРИНА БІЛЕЦЬКА ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕРЕДОВИЩА СОЦІАЛЬНОЇ РЕЗИЛЕНТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ	170
МИКОЛА GERMAN УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЙОГО ФІНАНСОВИЙ СТАН	175
ТЕТЯНА РАТОШНЮК, АЛЛА СОКОЛОВА, ВІКТОР РАТОШНЮК, МИХАЙЛО МАРТИНЮК ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНОГО ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	182
ОКСАНА ТАРАСОВА СУЧАСНІ ТРЕНДИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ	189
ВІТАЛІЙ БОЙКО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	197
БОГДАН ГРУШЕЦЬКИЙ ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	203
ВІКТОР ЗАМЛИНСЬКИЙ, ІННА ЛЄБЄДСЬВА, МАРТА ГОРИНЬ СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ: КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	209
АНАТОЛІЙ РИБЧУК, ІГОР ЖУРБА, ЮРІЙ КРАВЧИК ЕВОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ЛІЗІНГОВИХ ПОСЛУГ	214
ОКСАНА ЛОПАТОВСЬКА, КАРИНА ПОНОМАРЬОВА СУЧАСНА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	221
ВІРА ШПИЛЬОВА, ОЛЕНА КОСПОК, ВІКТОРІЯ БІЛИК СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯМ КВАЛІФІКАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ ...	229
ВАЛЕНТИНА СТАДНИК, ОЛЕКСАНДР КРАСОВСЬКИЙ, ЄВГЕНІЙ ШКЛЯР, АЛЛА ФУРМАН КОНЦЕПЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ РІЗНОМАНІТНОСТІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ РИНКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ	235
ОКСАНА ЯКОВЕНКО ВИКОРИСТАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРИБУТТЯ: ВІДПОВІДАЛЬНІ СУБ'ЄКТИ.....	243
ІРИНА ТЕРОН МОДЕЛЬНА СТРУКТУРА ФУНКЦІОНАЛУ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ	248
ОЛЕНА ГОНТА РОЗРОБКА МЕХАНІЗМІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В УМОВАХ КРИЗИ	254
ВІКТОРІЯ ЄВТУШЕНКО, ВІКТОРІЯ ЛЯШЕВСЬКА, ОЛЕКСІЙ ЛИСЕНКО ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АПТЕЧНОГО ЗАКЛАДУ НА ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	258
ВАЛЕНТИНА ВАСИЛЬЄВА, ТЕТЯНА БУГАСНКО, МИХАЙЛО ЛЯННОЙ, ЖАННА ЧЕРНЯКОВА, ВІТА ВОРОНА ІНСТРУМЕНТИ СПОРТИВНОГО МАРКЕТИНГУ ПРОСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА НА РИНКУ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ)	263
ТЕТЯНА БУГАСНКО, МИХАЙЛО ЛЯННОЙ, ЮЛІЯ ТОНКОПЕЙ, СВІТЛАНА ГВОЗДЕЦЬКА, АНДРІЙ СЄЧИН ПОЛЬСЬКИЙ РИНОК ФІТНЕС-ПОСЛУГ В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНОСТІ	270
ТЕТЯНА ГРИНЬКО, ТЕТЯНА ГВІНАШВІЛІ, АНАСТАСІЯ ПІНДИЧ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК СЕРЕДНЬОГО ТА МОЛОДШОГО ПЕРСОНАЛУ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	276
ГАННА АНІЛОВСЬКА, ЮЛІЯ ПОЛЯКОВА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	282
ІРИНА ЧУЙ, Л. ШЕМЧУК, ВОЛОДИМИР БОДНАРЮК ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	288
ЛЮБОВ МЕДВІДЬ НАВЧАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	294
НАТАЛІЯ ГАВЛОВСЬКА, МИХАЙЛО КРИВДИК, ЄВГЕН РУДНІЧЕНКО, ВЛАДИСЛАВ ЗАЦЕРКОВНИЙ СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА	298
ОЛЕГ ПІЩЕНКО СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОГО АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ В ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	303
ЄВГЕН РУДНІЧЕНКО, НАТАЛІЯ ГАВЛОВСЬКА, ВАСИЛЬ ЛУТЮК, АННА ЧАЇНСЬКА СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	311
ГАЛИНА КУПАЛОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ДОРОЖНЬОЇ ГАЛУЗІ В ПЕРІОД РЕФОРМ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	316
РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ	
МІЩЕНКО НАТАЛІЯ ГРИГОРІВНА РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ ЗА РЕД. ВАСИЛЬЦІВА Т. Г., ЛУПАКА Р. Л. «МЕХАНІЗМИ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНО- СТРУКТУРНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ»	322

CONTENCE

NATALIA PRIAMUKHINA, YURII KRAVCHYK IMPROVING THE TOOLS OF THE STATE ADMINISTRATION OF LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT IN UKRAINE	7
NIKOLAY SERBOV IMPROVEMENT OF FRESHWATER RESOURCES MANAGEMENT MODELS ON AN INNOVATIVE BASIS IN THE CONDITIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT	15
VIKTOR NYZHNYK, OLENA BABCHYNSKA PERSONNEL SELF-DEVELOPMENT IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF AN INNOVATIVE AND ACTIVE ENTERPRISE	23
VALENTYNA KHACHATRYAN, VIKTORIIA STRATIICHUK CONCEPTUAL BASIS OF THE DEVELOPMENT OF ENTERPRISE'S EXPORT POTENTIAL	28
OLGA HROMOVA, ANASTASIIA ABDULLAIEVA, ANNA SHEVCHUK CONSUMER BEHAVIOR AS THE BASIS OF MERCHANDISE	33
OLENA SMIHUNOVA, INNA MYKOLENKO, MARYNA ROMANASHENKO THE ROLE OF CORPORATE CULTURE IN THE SUCCESSFUL DEVELOPMENT SYSTEM OF PERSONNEL MANAGEMENT OF ENTERPRISES	37
VALENTYNA KHACHATRYAN, VIKTORIIA STRATIICHUK FEATURES OF INTRODUCTION OF REMOTE WORK IN THE ACTIVITIES OF MODERN ENTERPRISES	43
RAISA KVASNYTSKA, IRYNA FORKUN, TETYANA GORDEEVA MODERN APPROACHES TO PROVIDING INFORMATION SECURITY OF PAYMENT SYSTEMS AND THEIR CYBER PROTECTION	47
TETIANA VLASENKO TRENDS IN INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE STATE'S AGRICULTURE	53
NATALIA PANKIV, VIKTORIYA SAGAYDAK ORGANIZATION OF CULTURAL AND COGNITIVE TOURISM. CURRENT STATE AND DEVELOPMENT TRENDS IN UKRAINE	58
TETIANA KOLIESNIK, SERGIY KALINICHENKO, ANDRII ZAVHORODNII, ANDREY GRIBINYK MECHANISMS OF COORDINATION OF NATIONAL TOURISM SYSTEMS	72
MYROSLAVA HABA, JULIA POGRANICHNA PROSPECTIVE DIRECTIONS OF THE DEVELOPMENT OF EXOTIC TOURISM IN UKRAINE	77
ANDRII SAVITSKYI MANAGEMENT ASPECTS OF INFORMATION COMPLETENESS OF ENTERPRISE'S EXPORT PLAN UNDER CONDITIONS OF FOREIGN MARKET DEVELOPMENT	82
OLENA ZAHORIANSKA, VOLODYMYR ZAHORIANSKYI PROSPECTS OF CHANGES IN THE VECTOR OF HIGHER EDUCATION DEVELOPMENT: RESULTS OF SCIENTIFIC RESEARCH	90
SERGIY SHELUDKO COLLATERAL OPERATIONS OF BANKS IN TERMS OF EXISTENTIAL CRISES IN UKRAINE	97
VOLODYMYR PANCHENKO METHODICAL BASIS FOR MANAGING THE ECONOMIC SECURITY OF THE ENTREPRENEURIAL SECTOR OF THE NATIONAL ECONOMY	103
NATALIIA TANASHENKO, SOFIIA ZABOLOTNA MONEY AND CREDIT SYSTEM IN UKRAINE: PROBLEMS AND DEVELOPMENT PROSPECTS ON THE BACKGROUND OF THE WAR	108
LIUDMYLA HORDIEIEVA-HERASYMOVA, A. KRAINIAK FEATURES OF TAXATION OF INCOME OF NATURAL PERSONS	113
LESIA SAKUN, BOHDAN VIELKIN MANAGING THE STRATEGIC DEVELOPMENT OF THE TRANSPORT SECTOR ENTERPRISES IN TERMS OF GLOBALIZATION CHALLENGES	120
RUSLAN AVHUSTYN, IRYNA DEMKIV STRATEGIC PROFIT MANAGEMENT AS A TOOL FOR ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE	126
GALYNA BOIKIVSKA, KSENIIA SALADIAK THE ROLE OF HUMAN CAPITAL IN ENSURING EFFECTIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES	131
YAROSLAVA MOSKVYAK MEDICAL TOURISM: CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT IN UKRAINE	135
NATALIYA NAKONECHNA, NATALIYA HRADYUK PRIORITIES OF THE STATE POLICY OF ECONOMIC GROWTH IN THE CONDITIONS OF RESOURCE LIMITATIONS	141
IRYNA HRABOVSKA THEORETICAL ASPECTS OF USING MODERN TOOLS, TECHNOLOGIES AND METHODS OF CREATIVE MANAGEMENT IN MANAGEMENT INNOVATIONS	146
OLEKSANDR HLAZOV PUBLIC INSTITUTIONS AS DRIVERS FOR ACTIVATING COOPERATION OF TERRITORIAL COMMUNITIES	153
TETIANA LIVOSHKO MONITORING ACCORDING TO ESG PRINCIPLES AND ITS IMPACT ON THE COMPETITIVENESS OF BUSINESS ENTITIES	158
ANDRIY HERMAN INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP AND STARTUP IN THE CREATIVE ECONOMY	165

IRYNA BILETSKA DEVELOPMENT OF THE METHODOLOGY FOR RESEARCHING THE ENVIRONMENT OF SOCIAL RESILIENCE OF THE POPULATION OF THE REGION	170
MYKOLA HERMAN MANAGEMENT OF THE FINANCIAL RESOURCES OF THE ENTERPRISE AND ITS IMPACT ON ITS FINANCIAL CONDITION	175
TATIANA RATOSHNIUK, ALLA SOKOLOVA, VIKTOR RATOSHNIUK , MYKHAILO MARTYNYUK THEORETICAL ASPECTS OF REGULATION OF ENVIRONMENTALLY SAFE PRODUCTION OF AGRICULTURAL PRODUCTS	182
OKSANA TARASOVA CURRENT TRENDS INNOVATION AND INVESTMENT ENSURING THE DEVELOPMENT OF AN ENVIRONMENTALLY-ORIENTED ECONOMY	189
VITALII BOIKO PROVIDING FUNCTIONING AGRICULTURAL MARKET OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW CONDITIONS	197
HRUSHETSKYI BOHDAN RIGHTS OF THE MECHANISMS OF THE STATE MANAGEMENT FOR THE DEVELOPMENT OF THE DEVELOPMENT OF FOREIGN DEVELOPMENT IN UKRAINE	203
ANDRII ZAMLYNSKYI, INNA LEBEDEVA, MARTA GORYN MODERN MANAGEMENT TRENDS: THE COMPETENCE OF THE COMPANY'S PERSONNEL	209
ANATOLY RYBCHUK, IGOR ZHURBA, YURII KRAVCHYK EVOLUTION OF THE INTERNATIONAL MARKET OF LEASING SERVICES	214
OKSANA LOPATOVSKA, K. PONOMAROVA MODERN METHODOLOGY OF LIQUIDITY AND SOLVENCY ANALYSIS OF THE ENTERPRISE	221
VIRA SHPILEVA, OLENA KOSHIUK, VICTORIYA BILYK MANAGEMENT SYSTEM OF IMPROVING THE QUALIFICATIONS OF THE MANAGEMENT STAFF OF THE ORGANIZATION	229
VALENTYNA STADNYK, OLEKSANDR KRASOVSKYI, JEVHENIJ SHKLJAR, ALLA FURMAN THE CONCEPT OF DIVERSITY MANAGEMENT IN ENSURING THE DEVELOPMENT OF THE MARKET POTENTIAL OF THE ENTERPRISE IN CRISIS CONDITIONS	235
OKSANA YAKOVENKO USE OF THE GENERAL ARRIVAL DECLARATION: RESPONSIBLE ENTITIES	243
IRYNA THERON MODEL STRUCTURE OF FUNCTIONAL SOCIAL CAPITAL	248
OLENA GONTA DEVELOPMENT OF MECHANISMS FOR SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS IN CRISIS CONDITIONS	254
VICTORIA YEVTUSHENKO, VICTORIA LIASHEVSKA, OLEKSII LYSENKO ASSESSMENT OF THE COMPETITIVENESS OF A PHARMACY IN THE PHARMACEUTICAL MARKET OF UKRAINE	258
VALENTINA VASILIEVA, TETIANA BUHAIENKO, MYKHAILO LIANNOI, ZHANNA CHERNIAKOVA, VITA VORONA SPORTS MARKETING TOOLS FOR ENTERPRISE PROMOTION ON THE MARKET (ON THE EXAMPLE OF POLAND)	263
TETIANA BUHAIENKO, MYKHAILO LIANNOI, YULIIA TONKOPEI, SVITLANA GVOZDETSKA, ANDRII SIECHYN THE POLISH FITNESS SERVICES MARKET IN TURBULENCE CONDITIONS	270
TETYANA GRYNKO, TETYANA GVINIASHVILI, ANASTASYA PINDICH PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF SECONDARY AND JUNIOR STAFF OF HEALTH CARE INSTITUTIONS	276
HANNA ANILOVSKA, YULIIA POLIAKOVA INFORMATION TECHNOLOGY AS A TOOL FOR SCIENTIFIC RESEARCH	282
IIRYNA CHUY, L. SHEMCHUK, VOLODYMYR BODNARIUK APPLIED ASPECTS OF THE ANALYSIS OF BUSINESS ACTIVITY OF THE ENTERPRISE	288
LIUBOV MEDVID EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AS A COMPONENT OF PEDAGOGICAL SKILL IN HIGHER SCHOOL	294
NATALIIA HAVLOVSKA, MYKHAILO KRYVDYK, YEVHENII RUDNICHENKO, VLADYSLAV ZATSERKOVNY MODERN TECHNOLOGIES OF RESOURCE MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES ON THE BASIS OF LEAN PRODUCTION	298
OLEG PISHCHENKO STRATEGIES OF THE DIGITAL AGRICULTURAL SECTOR IN THE CONTEXT OF ENVIRONMENTAL AND ECONOMIC SECURITY	303
YEVHENII RUDNICHENKO, NATALIIA HAVLOVSKA, VASYL LUTIUK, ANNA CHAINSKA MODERN PERSONNEL MANAGEMENT TECHNOLOGIES	311
HALINA KUPALOVA COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES OF THE ROAD INDUSTRY IN THE PERIOD OF REFORMS AND ECONOMIC INSTABILITY	316

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5\(1\)-31](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5(1)-31)

УДК 338.242+504:332.14

Оксана ТАРАСОВА

Вінницький національний аграрний університет

<https://orcid.org/0000-0001-5397-8449>

e-mail: sosuresosure@ukr.net

СУЧАСНІ ТRENДИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті вказано на актуальності формування та реалізації політики формування інвестиційно-інноваційного забезпечення становлення та розвитку еколого-орієнтованої економіки. На прикладі областей Карпатського регіону України ідентифіковано ключові проблемні сфери в частині забезпечення сталого еколого-орієнтованого розвитку регіональної економіки. Визначено напрями та засоби регіональної політики переходу до еколого-орієнтованого типу розвитку регіонального господарства. Визначено стратегічні пріоритети політики забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки, а саме смартпросторовий розвиток, зростання ролі секторів зеленої економіки, дотримання принципів безпеки споживання та соціальної відповідальності, посилення резистентності екологічної системи, збалансування споживання, формування чистого та безпечного життєвого простору. Визначено мету політики збереження навколишнього природного середовища, яка полягає в подоланні екологічної кризи та покращенні параметрів екологічної компоненти якості життя населення. Визначено цільові орієнтири політики покращення екологічного стану території, зокрема в частині збереження і відновлення природного капіталу, забезпечення чистоти повітря, води і території, переходу до зеленої економіки, формування моделі екологічно доцільної поведінки населення і суб'єктів господарювання. Визначено інструментарій формування інноваційно-інвестиційного забезпечення еколого-орієнтованого розвитку економіки регіону.

Ключові слова: регіональний розвиток, політика, еколого-орієнтований підхід, сталий розвиток, інноваційно-інвестиційне забезпечення.

Oksana TARASOVA

Vinnitsia National Agrarian University

CURRENT TRENDS INNOVATION AND INVESTMENT ENSURING THE DEVELOPMENT OF AN ENVIRONMENTALLY-ORIENTED ECONOMY

The purpose of the article is to analyze the state of ecological determinants of the development of the region, to justify the directions and means of the regional policy of transition to an ecologically oriented approach in relation to the development of the economy and the formation of its innovation and investment support.

The article points out the relevance of the formation and implementation of the policy of formation of investment and innovation support for the formation and development of an ecologically oriented economy. On the example of the regions of the Carpathian region of Ukraine, key problem areas in terms of ensuring sustainable ecologically-oriented development of the regional economy have been identified. The directions and means of the regional policy of transition to an ecologically oriented type of development of the regional economy have been determined. The toolkit for the formation of innovation and investment support for ecologically oriented development of the region's economy has been determined.

The strategic priorities of the policy of ensuring the development of an ecologically-oriented economy have been determined, namely smart spatial development, increasing the role of green economy sectors, compliance with the principles of consumer safety and social responsibility, strengthening the resistance of the health care system, balancing the labor market and employment of the population, forming a clean and safe life space. The purpose of the environmental protection policy is determined, which consists in overcoming the ecological crisis and improving the parameters of the ecological component of the quality of life of the population.

Target guidelines for the improvement of the ecological state of the territory have been determined, in particular in terms of preservation and restoration of natural capital, ensuring the cleanliness of air, water and territory, the transition to a green economy, the formation of a model of ecologically appropriate behavior of the population and business entities. The toolkit for the formation of innovation and investment support for ecologically oriented development of the region's economy has been defined.

The scientific novelty of the research results lies in the fact that the methodological and applied provisions of a comprehensive approach to overcoming the ecological crisis and improving the parameters of the development of an ecologically oriented economy are substantiated; the specificity of the approach is the orientation towards the formation of ecologically appropriate behavior - a system of human actions and deeds aimed at preserving, improving, as well as proactive activities to restore the state of the environment.

Key words: regional development, policy, ecologically oriented approach, sustainable development, innovation and investment support.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Екзистенційні виклики сьогодення все більше загострюють і виносять на перший план проблематику переходу до сталого розвитку територій, коли в основі пріоритетів державної та регіональної політики не максимізація доходу і прибутку, а стабільність і згуртованість громади навколо збереження природного середовища та функціонування і розвитку соціально-економічної системи без техногенного навантаження на природне середовище (Програма соціальної політики ЄС), а також поєднання такої

політики з пріоритетами екологізації економіки і суспільства, раціональності використання ресурсів, захисту біорізноманіття (Програма «Європейський Союз для довкілля» (EU4Environment) для країн Східного партнерства на 2019–2022 рр., Європейський «зелений» курс на 2030 і 2050 р.).

Відомо, що для багатьох територій і областей Карпатського регіону України характерний цілий комплекс екологічних проблем (і це попри унікальність територій цього регіону, високий рівень їх потенціалу в частині рекреації та оздоровлення, відпочинку і туризму тощо), які слід враховувати крізь призму їх впливу на якість життя населення. Це забруднення поверхневих та підземних вод, потрапляння забруднюючих речовин у водні об'єкти, забруднення повітря та зміна його складу через промислові та інші викиди, порушення балансу природного середовища внаслідок виснажливого видобування корисних копалин та мінеральних вод, незаконне вирубування лісів Карпат, зміна структури земельних ресурсів через забудови, негативні фізико-географічні процеси, зниження родючості ґрунтів і т. ін.

Зміна ситуації на краще та перехід до засад сталого розвитку областей Карпатського регіону України (Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька та Закарпатська області) потребує впровадження засад еколого-орієнтованої економіки. Водночас, вельми важливо аби такі процеси відбувалися саме на інноваційно-інвестиційних засадах, що дозволить, по-перше, врахувати і впровадити цілий комплекс смарторієнтованих практик до розвитку економіки і суспільства; по-друге, відшукати доступний та ефективний інвестиційний ресурс на такі цілі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Тенденцією сучасних наукових досліджень є гуманізація і екологізація. У центрі уваги перебуває людина, а якість життя населення слугує інтегральною характеристикою рівня розвитку суспільства. Відповідно, значна частина наукових публікацій присвячена проблематиці гарантування якості життя населення через задіяння спектру соціальних та безпосередньо екологічних чинників (М. Агваєр, М. Білз [1, с.2725-2756], Д. Зтерн [11, с.68-76]). У цих та інших публікаціях визначено сутнісно-змістові характеристики еколого-орієнтованої економіки, її структура та чинники формування.

Вельми актуальними на нині публікаціями, які суттєво розвинули як низку класичних теорій, так і сформулювали принципово нове теоретичне підґрунтя в царині екологічної безпеки та еколого-орієнтованої економіки в її основі, стали дослідження з проблем вразливості територій. Власне, якість життя – вагомий чинник й індикатор соціальної вразливості населення в аспектах його стійкості до різного роду небезпек, зокрема екологічних (В. Беренгер та А. Вердер-Чоучейн [2, с.1259-1276], К. Бергштранд, Б. Меєр, Ю. Чанг [3, с.391-409], Т. Васильців, О. Мульска та ін. [9], Е. Вебб, Д. Блейн, А. Мак Мунн, Г. Нетувелі [10, с.542-547]).

Як сучасні наукові дослідження, так і практичний досвід все більше зміщують акценти в дослідженні якості життя у бік еколого-економічних чинників, адже підтримання екологічної рівноваги та забезпечення стабільності – потужні чинники добробуту, врешті – забезпечення сталого розвитку територій. Йдеться про дослідження таких аспектів, як добробут (Р. Діамонд [4, с.479-524], Дж. Ротбаум [8, с.15-24]), багатство (Мак Лауглін і Дж. Купер [7, с.233-248]), доходи й витрати домогосподарств (Б. Кіз, Н. Махоні, Х. Янг [6, с.54-58]) та інші науковці.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Підтримання екологічної рівноваги в сенсі загальної філософії економічного розвитку територій і досягнення за рахунок цього злагодженості та стабільності стають все більш актуальними передумовами досягнення сталого розвитку регіону. На сучасному етапі розвитку України особливо актуальними є дослідження проблематики еколого-орієнтованої економіки саме на регіональному рівні, коли відповідна специфіка пов'язана передусім із проблемами знеліснення територій та деградації лісових екосистем, порушення гідрологічного режиму рік, що часто призводить до повеней та інших небезпечних стихійних процесів, виснаження сільськогосподарських земель, забруднення регіону відходами різного ступеня безпеки. Такі умови та чинники формують середовище екологічної вразливості регіону, визначають перспективи його подальшого економічного зростання і добробуту населення, а отже, повинні враховуватися у плануванні регіонального розвитку. Дослідження за цими напрямками мають постійну актуальність.

Формулювання цілей статті

Метою статті є аналізування стану екологічних детермінант розвитку регіону, обґрунтування напрямів та засобів політики переходу до еколого-орієнтованого підходу відносно розвитку економіки та формування її інноваційно-інвестиційного забезпечення.

Виклад основного матеріалу

Як відомо, поняття еколого-орієнтованого економічного розвитку регіону здебільшого трактується науковцями як закономірний комплексний процес нарощування потенціалу регіональної системи, спрямований на ефективне використання наявних ресурсів та збалансований просторово-територіальний

розвиток на принципах саморегулювання, досягнення динамічної рівноваги між економічною та екологічною складовими, прогнозування негативних екологічних наслідків економічної діяльності для їх запобігання задля підвищення якості життя населення.

Розділяючи такі погляди, додамо, що потрібно ще більше підняти рівень актуальності планування регіонального розвитку безпосередньо на засадах еколого-орієнтованого підходу, який, по суті, безальтернативний. Гонитва за ефективізацією виробництва практично завжди має свої дефекти, негативні наслідки, що полягають у критичному, надмірному виснаженні ресурсів – матеріальних, технічних, людських, інтелектуальних, врешті-решт – природно-ресурсних. Відтак, класиками теорії сталого зростання вже давно доведено системні переваги еколого-орієнтованого розвитку, який, як правило, менш динамічний, однак поступовий і стабільний, дозволяє досягати позитивних змін в регіональному розвитку за всіма складовими – економічним, соціальним, демографічним, екологічним і т. п. І це все забезпечує збереження первинної еко-системи регіону як провідної компоненти високого рівня якості життя населення. Відтак, як сутнісно-концептуальні, так і методико-прикладні положення дослідження еколого-орієнтованого розвитку економіки регіону слід розвивати з дотриманням принципів, орієнтованих на: збереження і відновлення природного капіталу; забезпечення чистоти повітря, води і території; перехід до зеленої економіки; формування моделі екологічно доцільної поведінки суб'єктів господарювання, мешканців і гостей регіону. Специфікою підходу є зорієнтованість на формування екологічно доцільної поведінки – системи дій і вчинків суб'єкта (людини, домогосподарств, підприємств, органів влади), спрямованих на збереження, покращення, а також проактивну діяльність з відновлення стану довкілля.

Однак, передумови формування екологічно-орієнтованого підходу до розвитку економіки Карпатського регіону України, на жаль, не сприятливі, підтвердження чого знаходимо у низці негативних значень провідних індикаторів екологічного стану та безпеки регіону. Так, якщо забір води із природних водних об'єктів в аналізованих областях не високий, що не завдає значної шкоди водоймам, то Львівська область при цьому характеризується надмірними обсягами скидання забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти (табл. 1). У 2020 р. відповідний показник становив 18,1 м куб. у розрахунку на одну особу населення регіону. Значення цього показника перевищувало середньо державне.

Таблиця 1

Показники водних ресурсів Карпатського регіону України, 2015–2020 рр.

Показники	Області	Роки					2020/2015		
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Забір води зі природних водних об'єктів, м ³ на 1 особу	Закарпатська	28,6	30,2	35,8	37,4	31,9	33,7	5,10	117,83
	Івано-Франківська	65,8	61,6	64,6	69,9	69,4	68,4	2,60	103,95
	Львівська	71,8	70,2	69,6	68,2	67,3	67,2	-4,60	93,59
	Чернівецька	64,8	72,7	72,8	74,0	71,0	69,4	4,60	107,10
	Україна	226,8	232,6	217,6	268,0	265,2	263,8	37,00	116,31
Скидання забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, м ³ на 1 особу	Закарпатська	1,6	3,2	3,2	3,2	2,4	2,3	0,70	143,75
	Івано-Франківська	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	-	100,00
	Львівська	17,8	18,2	28,1	16,7	17,9	18,1	0,30	101,69
	Чернівецька	2,2	2,2	2,2	2,2	1,1	1,1	-1,10	50,00
	Україна	20,5	16,4	23,5	22,6	17,6	17,2	-3,30	83,90
Потужність очисних споруд, м ³ на 1 особу	Закарпатська	34,9	39,7	39,7	39,8	39,9	39,8	4,90	114,04
	Івано-Франківська	94,0	79,7	80,6	90,3	82,6	81,6	-12,40	86,81
	Львівська	106,1	106,6	109,9	110,6	112,3	114,5	8,40	107,92
	Чернівецька	76,9	77,1	77,2	72,9	72,1	72,0	-4,90	93,63
	Україна	135,7	133,6	127,8	127,6	132,4	134,4	-1,30	99,04

Джерело: складено за даними: Статистичний збірник «Регіони України» 2020. Частина 1. Державна служба статистики України. 2021. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/12/Reg_UI.pdf

Достатньо низькою залишається потужність очисних споруд в аналізованих областях. Так, якщо відповідне середньо державне значення становить 127-135 м куб. на одну особу населення, то у 2020 р. відповідний показник у Закарпатській області становив лише 39,8 м куб. на одну особу населення, що було у понад три рази нижче. Нижчими були й значення відповідного показника у Чернівецькій та Івано-Франківській областях – 72,0 та 81,6 м куб. на одну особу населення відповідно, що також поступається середньо державному рівню на близько 40–50 %. Найвищим було значення цього показника у Львівській області – 114,5 м куб. на одну особу населення. Та навіть воно поступається середньо державному рівню.

Значно негативнішою є ситуація зі забрудненням повітряного басейну областей Карпатського регіону України. Тут ситуація особливо критична у Івано-Франківській області, де обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в розрахунку на одну тисячу осіб майже удвічі вищі, ніж в середньому в Україні (табл. 2). Значення показника у всіх роках аналізованого періоду було вищим, ніж в середньому в країні. У 2020 р. відповідний показник становив 147,4 тонни на 1 тис. осіб, тоді як в Україні – 57,9 тонн на 1 тис. осіб.

Таблиця 2

Показники повітряного басейну Карпатського регіону України, 2015-2020 рр.

Показники	Області	Роки						2020/2015	
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, т на 1 тис. осіб, у т.ч.:	Закарпатська	3,5	3,9	2,5	3,2	3,0	3,1	-0,40	88,57
	Івано-Франківська	162,0	142,5	144,0	161,2	149,8	147,4	-14,6	90,99
	Львівська	40,4	40,7	43,1	42,3	35,4	33,2	-7,20	82,18
	Чернівецька	3,5	3,3	3,6	3,0	2,7	2,6	-0,90	74,29
	Україна	66,8	72,3	61,0	59,5	58,7	57,9	-8,90	86,68
оксиду вуглецю, т на 1 тис. осіб	Закарпатська	0,6	0,9	0,7	0,8	1,0	1,0	0,40	166,67
	Івано-Франківська	2,2	2,1	2,3	2,6	3,0	2,9	0,70	131,82
	Львівська	3,2	2,6	2,1	2,1	1,8	1,7	-1,50	53,13
	Чернівецька	1,0	0,9	1,0	0,7	0,6	0,6	-0,40	60,00
	Україна	17,9	18,9	17,2	17,7	17,9	17,8	-0,10	99,44
метану, т на 1 тис. осіб	Закарпатська	1,9	2,1	0,6	1,2	0,6	0,7	-1,20	36,84
	Івано-Франківська	5,6	4,8	5,8	5,8	5,9	5,8	0,20	103,57
	Львівська	18,2	17,0	17,1	19,2	17,6	16,9	-1,30	92,86
	Чернівецька	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,10	150,00
	Україна	12,0	11,0	11,8	10,7	10,5	10,4	-1,60	86,67
діоксиду азоту, т на 1 тис. осіб	Закарпатська	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	0,8	0,30	160,00
	Івано-Франківська	10,8	9,6	10,5	12,0	11,1	11,0	0,20	101,85
	Львівська	2,4	2,5	2,7	2,6	2,3	2,4	-	100,00
	Чернівецька	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,10	150,00
	Україна	5,5	5,6	5,1	5,1	4,9	4,7	-0,80	85,45
оксиду азоту, т на 1 тис. осіб	Івано-Франківська	0,1	0,2	0,4	0,5	0,6	0,6	0,50	6,0 р.
	Україна	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	-	100,00

Джерело: складено за даними: Статистичний збірник «Регіони України» 2020. Частина 1. Державна служба статистики України. 2021. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/12/Reg_UI.pdf

В інших областях регіону ситуація була краща, однак високою залишається забруднюваність атмосферного повітря у Львівській області – 33,2 тонни у розрахунку на 1 тис. осіб населення.

У структурі забруднення атмосферного повітря критичною є ситуація у Івано-Франківській області за метаном та діоксидом азоту. У 2020 р. відповідний показник по метану становив 16,9 тонн на 1 тис. осіб, тоді як середньо державне значення перебувало на рівні 10,4 тонни на 1 тис. осіб, що було на 38,5 % менше. По діоксиду азоту відповідні показники становили 11,0 та 4,7; відтак рівень забруднення атмосферного повітря цією речовиною у Івано-Франківській області перевищував середнє значення в Україні у 2,3 рази.

Позитивно, що для областей Карпатського регіону України не характерна ситуація з високим рівнем відходів. Так, за показниками утворення відходів I-III та IV класів небезпеки значення показників для всіх аналізованих областей суттєво нижчі, ніж у середньому в країні (табл. 3). Однак, варто звернути увагу на те, що за 2015-2020 рр. істотно збільшилися обсяги відходів I-III, а також й IV класу небезпеки в розрахунку на одну особу населення у Івано-Франківській області. Темпи зростання становили 183,3 % та 141,8 % відповідно. Це негативно.

Збільшилися також і показники обсягу відходів IV класу небезпеки в розрахунку на одну особу населення у Закарпатській області – на 13,7 %.

Однак, для областей регіону характерною проблемою є утилізація відходів. Зокрема, значення цього показника за відходами I-III класу небезпеки було критично низьким у 2020 р. у Львівській області – лише 0,05 і це коли в країні в середньому утилізується до 48 % відходів цього класу небезпеки. Ситуація краща за утилізацією відходів IV класу небезпеки, проте тут знову ж таки у Львівській області рівень утилізації відходів залишається низьким – 0,15 у 2020 р., тоді як в середньому в країні – 0,22.

Для аналізованих регіонів характерною стала ситуація з низькою активністю у сфері економіки природокористування. Так, низькими тут залишаються обсяги капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища (табл. 4). Якщо у 2020 р. в середньому за областями України на такі заходи було виділено 394,2 тис. грн в розрахунку на 1 тис. осіб населення, то, до прикладу, в Закарпатській області лише 14,8 тис. грн. Низькими залишаються значення відповідних показників у Чернівецькій та Івано-Франківській областях. Ситуація краща у Львівській області, але й тут обсяги капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища у 2020 р. поступалися середньо державному значенню на 54,8 %.

Додатковим підтвердженням низького рівня витрат (інвестицій) в аналізованих регіонах на охорону навколишнього природного середовища є рівень таких інвестицій до загальних обсягів інвестування в областях. Так, у Закарпатській, Львівській та Чернівецькій області інвестиції на охорону навколишнього природного середовища не становили навіть 1 % від загальних обсягів інвестування в регіоні. Значення цього показника вище в Івано-Франківській області. В середньому за 2015-2020 рр. це 2-3 %. Однак, знову ж таки значення цього показника для Івано-Франківської області у 2020 р. було нижчим, ніж в середньому в Україні.

Таблиця 3

Показники відходів у Карпатському регіоні України, 2015–2020 рр.

Показники	Області	Роки						2020/2015	
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Утворення відходів I-III класу небезпеки, на 1 особу, кг	Закарпатська	2	1,1	1	0,5	0,5	0,5	-1,50	25,00
	Івано-Франківська	2,4	2	5	2,7	4,3	4,4	2,00	183,33
	Львівська	0,6	0,8	1	1,1	1,6	1,8	1,20	3,0 р.
	Чернівецька	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	-	100,00
	Україна	13,7	14,6	14,2	14,8	13,2	12,8	-0,90	93,43
Утворення відходів IV класу небезпеки на 1 особу, кг	Закарпатська	104,2	122,5	136,8	147,7	121,4	118,5	14,30	113,72
	Івано-Франківська	1534,6	1399,3	1408,6	1429,4	2178,4	2175,1	640,50	141,74
	Львівська	1164	1093,8	979,7	845,9	811,7	809,4	-354,60	69,54
	Чернівецька	437,4	427,3	406,6	340	352,8	350,7	-86,70	80,18
	Україна	7274,6	6919	8601,7	8320,5	10492,2	10554,3	3279,70	145,08
Коефіцієнт утилізації відходів I-III класу небезпеки	Закарпатська	0,00	0,07	0,08	-	-	-	-	-
	Івано-Франківська	1,03	1,18	0,39	0,97	0,62	0,59	-0,44	57,28
	Львівська	-	0,10	0,12	0,15	0,05	0,05	0,05	-
	Чернівецька	-	-	-	-	-	-	-	-
	Україна	0,54	0,54	0,50	0,44	0,46	0,48	-0,06	88,89
Коефіцієнт утилізації відходів IV класу небезпеки	Закарпатська	0,01	-	-	-	-	-	-0,01	-
	Івано-Франківська	0,27	0,35	0,33	0,28	0,29	0,27	-	100,00
	Львівська	0,11	0,17	0,24	0,17	0,16	0,15	0,04	136,36
	Чернівецька	0,17	0,31	0,30	0,30	0,37	0,36	0,19	2,1 р.
	Україна	0,30	0,29	0,27	0,29	0,24	0,22	-0,08	73,33

Джерело: складено за даними: Статистичний збірник «Регіони України» 2020. Частина 1. Державна служба статистики України. 2021. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/12/Reg_UL.pdf

Таким чином, результати аналізу дозволяють стверджувати про наявність цілого комплексу проблемних аспектів в частині екологічної безпеки та забруднення навколишнього природного середовища областей Карпатського регіону України. Особливо критичною є ситуація зі забрудненням атмосферного повітря у Івано-Франківській області, забрудненням водного басейну у Львівській області, а також низькими параметрами економіки природокористування у всіх аналізованих областях.

Це дає підстави для висновку про актуальність активізації політики розвитку еколого-орієнтованої економіки в аналізованих областях України. Така політика має бути системною і комплексною, що передбачає чітке утвердження її мети, завдань, визначення цільових орієнтирів, на досягнення яких будуть орієнтуватися застосовувані механізми, інструменти та засоби регулювання.

Таблиця 4

Економічні показники природокористування у Карпатському регіоні України, 2010, 2015–2019 рр.

Показники	Області	Роки						2020/2015	
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища на 1 тис. осіб, тис. грн	Закарпатська	6,2	4,7	11,0	36,5	11,2	14,8	8,60	2,4 р.
	Івано-Франківська	65,5	86,7	268,9	213,9	181,6	178,2	112,70	2,7 р.
	Львівська	23,8	41,0	95,4	112,8	88,1	86,4	62,60	3,6 р.
	Чернівецька	20,6	15,2	26,2	23,7	33,4	32,8	12,20	159,2
	Україна	179,5	314,4	260,1	239,0	387,9	394,2	214,70	2,2 р.
Частка капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища у капітальних інвестиціях, %	Закарпатська	0,21	0,13	0,25	0,61	0,15	0,16	-0,05	x
	Івано-Франківська	0,94	1,51	3,82	3,13	2,67	2,54	1,60	x
	Львівська	0,45	0,56	1,00	0,98	0,71	0,7	0,25	x
	Чернівецька	0,67	0,52	0,80	0,58	0,73	0,75	0,08	x
	Україна	2,81	3,73	2,46	1,74	2,61	2,84	0,03	x

Джерело: складено за даними: Статистичний збірник «Регіони України» 2020. Частина 1. Державна служба статистики України. 2021. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/12/Reg_UL.pdf

Вважаємо, що в основі мети політики в аналізованій сфері слід закласти забезпечення системного, узгодженого, збалансованого і сталого розвитку економічної, соціальної та екологічної систем.

Однак, за такого розвитку всі елементи політики (мета, цілі, механізми, інструменти та засоби) економічного зростання та розвитку соціальної сфери узгоджуються на предмет не тільки збереження, але й покращення природного середовища проживання людини. З-поміж завдань, наведених на рис. 1, провідне місце посідає відхід від практики, яка є на тепер, коли діяльність економічних агентів, перспективи та плани їх розвитку практично ніяк (окрім екологічного контролю за викидами прямих шкідливих речовин у воду та повітряний басейн) не погоджуються на предмет їх впливу на погіршення навколишнього природного середовища. Відповідно, держава потім відшкодує всі завдані негативні наслідки. Натомість, важливо впровадити сучасні прогресивні смарт-орієнтовані підходи до формування середовища проживання, організації систем виробництва, формування і розвитку соціальної та іншої інфраструктури забезпечення соціо-еколого-економічної рівноваги. Така практика дозволить упередити негативні наслідки.

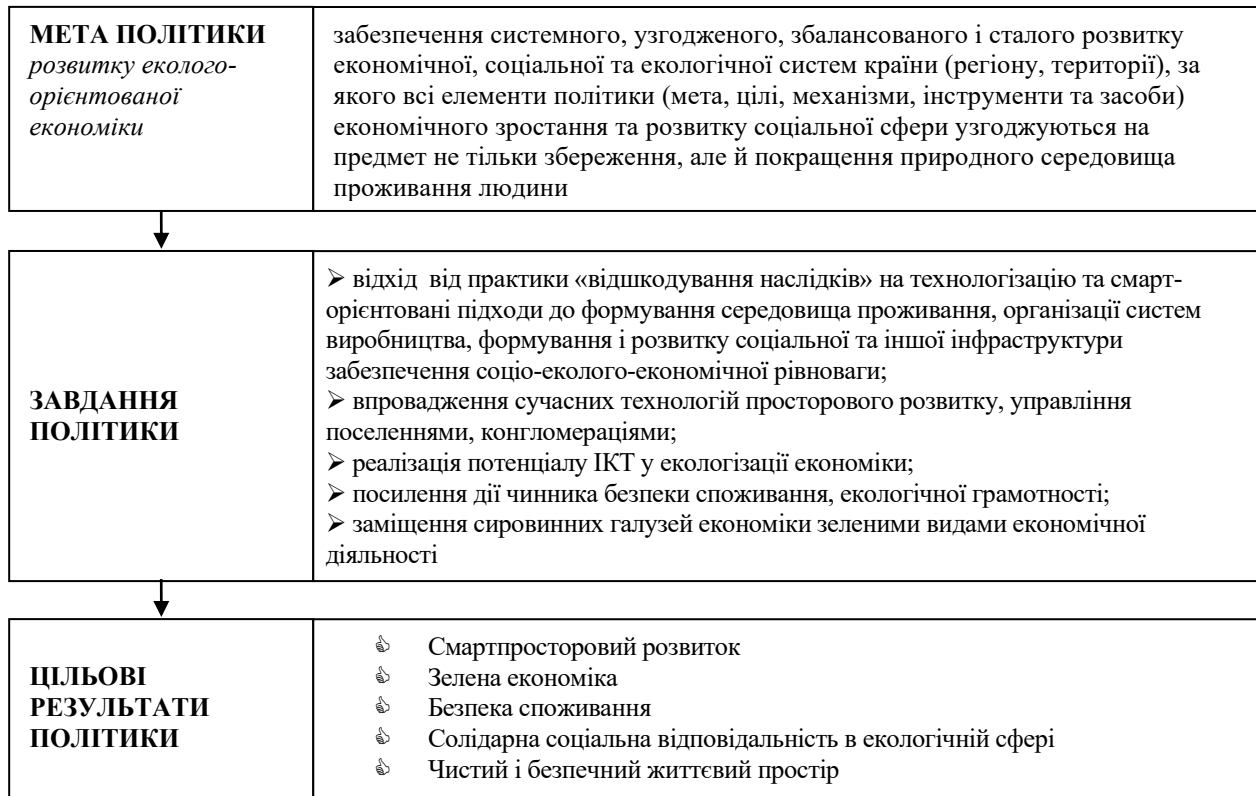

Рис. 1. Принципові положення розвитку еколого-орієнтованої економіки

Джерело: авторська розробка

Своєю чергою, ведемо мову про інноваційно-інвестиційний підхід до забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки. Його базисні положення наведено на рис. 2.

Параметри інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки мають і узгоджуватися з і визначати комплекс існуючих умов та чинників обумовлює потребу в застосуванні програмно-системного підходу до планування та реалізації політики економічного зростання і покращення якості життя населення через реалізацію визначених стратегічних пріоритетів, якими є смартпросторовий розвиток, зростання ролі секторів зеленої економіки, дотримання принципів безпеки споживання та соціальної відповідальності, формування чистого та безпечного життєвого простору.

Метою політики формування повноцінного інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки має стати реалізація (на плановій системно-стабільній основі) практик комплексного впровадження ІКТ, провідних прогресивних технологічних інновацій, смарторієнтованих практик і підходів до екологізації галузей економіки, функціонування соціальної сфери та розвитку суспільства на загал з визначенням та залученням для таких цілей доступних та ефективних інвестицій. Її досягненню сприятиме формування відповідного ресурсного забезпечення за напрямками, які визначені на рис. 2. Їх задіяння дозволить втілити в життя цілий комплекс заходів, орієнтованих на активізацію інноваційно-технологічної діяльності та НДДКР на всіх рівнях (особи, домогосподарства, суб'єкта господарювання, громади, галузі, регіону і держави), орієнтованої на створення і впровадження нововведень у всіх аспектах, які стосуються впливу на довкілля, а також його збереження і покращення характеристик. З іншої сторони, такий підхід дозволить реалізувати систему заходів у сфері інвестиційної підтримки інноваційної активності в сфері розвитку еколого-орієнтованої економіки.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Комплекс існуючих умов та чинників обумовлює потребу в застосуванні еколого-орієнтованого підходу до планування та реалізації політики сталого розвитку економіки Карпатського регіону України. Стратегічними пріоритетами такого підходу мають стати: смартпросторовий розвиток, зростання ролі секторів зеленої економіки, дотримання принципів безпеки споживання та соціальної відповідальності, посилення резистентності системи охорони здоров'я, збалансування ринку праці й зайнятості населення, формування чистого та безпечного життєвого простору.

У частині забезпечення збереження навколишнього природного середовища необхідно реалізувати політику, метою якої є подолання екологічної кризи та покращення параметрів екологічної компоненти якості життя населення, а цільовими орієнтирами – збереження і відновлення природного капіталу;

забезпечення чистоти повітря, води і території; перехід до зеленої економіки; формування моделі екологічно доцільної поведінки суб'єктів господарювання, мешканців і гостей регіону.

Рис. 2. Параметри інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки
Джерело: авторська розробка

Критично важливим аспектом ефективізації процесу розвитку еколого-орієнтованої економіки регіону є формування його якісного інноваційно-інвестиційного забезпечення. Метою політики в цій сфері є реалізація (на плановій системно-стабільній основі) практик комплексного впровадження ІКТ, провідних прогресивних технологічних інновацій, смарторієнтованих практик і підходів до екологізації галузей економіки, функціонування соціальної сфери та розвитку суспільства на загал з визначенням та залученням для таких цілей доступних та ефективних інвестицій. Важливо забезпечити узгодження та синергію інноваційного та інвестиційного блоків розвитку еколого-орієнтованої економіки. При цьому ключовими напрямками впровадження заходів інноваційного напрямку є: екологічно чисте сільськогосподарське виробництво та стале споживання; підвищення енергетичної ефективності; розвиток екологічно чистого транспорту; розвиток екологічно чистої енергетики; регулювання хімічних речовин і відходів; розвиток екологічної інфраструктури; вдосконалення систем водоочищення та водоспоживання; ефективізація інфраструктури міст і конгломерацій; впровадження зелених інвестицій у всіх сферах суспільного життя. Тоді як інвестиційного – екологічно чисте сільськогосподарське виробництво та стале споживання; підвищення енергетичної ефективності; розвиток екологічно чистого транспорту; розвиток екологічно

чистої енергетики; регулювання хімічних речовин і відходів; розвиток екологічної інфраструктури; вдосконалення систем водоочищення та водоспоживання; ефективізація інфраструктури міст і конгломератів; впровадження зелених інвестицій у всіх сферах суспільного життя

Подальші наукові дослідження у визначеному напрямі стосуються деталізації джерел формування інноваційного та інвестиційного забезпечення реалізації державної політики забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки.

Література

1. Aguiar M., Bils M. Has Consumption Inequality Mirrored Income Inequality? *American Economic Review*, 2015. № 105. P. 2725-2756.
2. Berenger V., Verdier-Chouchane A. Multidimensional Measures of Well-Being: Standard of Living and Quality of Life Across Countries. *World Development*, 2007. № 7(35). P. 1259–1276.
3. Bergstrand K., Mayer B., Brumback B., Zhang Y. Assessing the Relationship Between Social Vulnerability and Community Resilience to Hazards. *Social Indicators Research*, 2015. № 122(2). P. 391-409.
4. Diamond R. The Determinants and Welfare Implications of US Workers' Diverging Location Choices by Skill: 1980-2000, *American Economic Review*, 2016. № 106. P. 479–524.
5. Diener E. O. Personality, Culture, and Subjective Well-being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life. *Annual Review of Psychology*, 2003. № 54. P. 403-425.
6. Keys B. J., Mahoney N., Yang H. What Determines Consumer Financial Distress? Place and Person-Based Factors, NBER Working Paper, 2020. 400 p.
7. McLaughlin S., Cooper J.A. A multi-scale coastal vulnerability index: a tool for coastal managers? *Environmental Hazard*, 2010. № 9(3). P. 233-248.
8. Rothbaum J. L. Comparing Income Aggregates: How do the CPS and ACS Match the National Income and Product Accounts, 2007-2012, US Census Bureau, SEHSD Working Paper, 1. 2015. 242 p.
9. Vasylytsiv T., Mulska O., Levytska O., Kalyta O., Kohut M., Biletska I. External migration and endogenous development nexus: Challenges for the sustainable macroeconomic policy. *Estudios de Economia Aplicada*, 2021. № 39(8). <https://doi.org/10.25115/eea.v39i8.4770>
10. Webb E., Blane D., McMunn A., Netuveli G. Proximal predictors of change in quality of life at older ages. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 2011. № 65(6). P. 542-547.
11. Ziem D. Influential publications in ecological economics revisited. *Ecological Economics*. 2016. № 123. P. 68-76.